

Sygn. akt III AUa 1220/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 lutego 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Ewa Drzymała (spr.)
Sędziowie:	SSA Maria Szaroma SSA Halina Gajdzińska
Protokolant:	st. sekr. sądowy Ewa Dubis

po rozpoznaniu w dniu 19 lutego 2014 r. w Krakowie

sprawy z wniosku **J. M.**

przeciwko **Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego**

przy udziale zainteresowanej **B. M.**

o podleganie ubezpieczeniu społecznemu rolników

na skutek apelacji wnioskodawcy J. M.

od wyroku Sądu Okręgowego w Tarnowie IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 22 maja 2013 r. sygn. akt IV U 1406/12

o d d a l a apelację.

Sygn. akt IIIAUa 1220/13

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 22 maja 2013r. Sąd Okręgowy w Tarnowie Wydział IV Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołanie J. M. od decyzji Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego z dnia 15 października 2012 r. nr (...) (...) - (...), stwierdzającej ustanie od dnia 1.07.2011 r. ubezpieczenia społecznego rolników w zakresie: ubezpieczenia wypadkowego, chorobowego i macierzyńskiego oraz emerytalno - rentowego dla B. M. z uwagi na podleganie w tym czasie innemu ubezpieczeniu w ZUS z tytułu umowy zlecenia.

Sąd Okręgowy ustalił, iż B. M. podlegała ubezpieczeniu społecznemu rolników z mocy ustawy jako małżonek rolnika – J. M. od dnia 26.08.1995 r., pracując wraz z mężem w przedmiotowym gospodarstwie rolnym. Dodatkowo od dnia

1.06.2007 r. ubezpieczona zarejestrowała działalność gospodarczą polegającą na prowadzeniu sklepu, pozostając przy tym w ubezpieczeniu rolniczym z uwagi na spełnianie przesłanek z art. 5a ustawy.

W dniu 1.07.2011 r. B. M. zawarła z Zakładem (...) w S. pierwszą umowę zlecenia mocą której zleceniobiorca miał wykonywać nadzór i prace porządkowe na placu zabaw dla dzieci, który znajduje się w centrum miejscowości B.. Ubezpieczona w ramach tej umowy oraz następnych zawartych w dniach 1.11.2011 r. i 14.05.2012 r. kosiła trawę na tym placu, plewiła krzewy oraz utrzymywała na bieżąco czystość (np. usuwała śmieci z koszy). Zarówno mąż J. M., jak i dzieci pomagały w wykonywaniu tych czynności wynikających z przedmiotowych umów.

B. M. była zgłoszona do ubezpieczenia społecznego w ZUS przez płatnika składek Zakład (...) w S. w okresach od 1.07.2011 r. do 31.12.2011 r. oraz od 14.05.2012 r. do 31.05.2012 r. jako osoba wykonująca umowę zlecenia lub umowę o świadczenie usług. Zgłoszenie do ubezpieczeń od dnia 1.07.2011 r. dotyczyło jedynie obowiązkowego ubezpieczenia zdrowotnego. Dnia 11.05.2012 r. płatnik składek przekazał do ZUS formularz (...) (zgłoszenie korekty podlegania ubezpieczeniom społecznym lub zdrowotnemu) zgodnie z którym B. M. podlegała obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym oraz ubezpieczeniu zdrowotnemu w okresie od 1.07.2011 r. do 31.12.2011 r. Zgłoszenie do ubezpieczeń społecznych oraz ubezpieczenia zdrowotnego od dnia 14.05.2012 r. płatnik składek przekazał do ZUS dnia 18.05.2012 r. W dniu 22.06.2012r. płatnik składek ponownie złożył korekty raportów rozliczeniowych dotyczących B. M. za okres od 1.07.2011 r. do 31.12.2011 r. wykazując podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne oraz ubezpieczenie zdrowotne w wysokości „zero”, a następnie wniósł o anulowanie ubezpieczenia za okresy od 1.07.2011 r. do 31.12.2011 r. oraz od 14.05.2012 r. do 31.05.2012 r. Dnia 23.08.2012 r. ZUS zawiadomił płatnika składek o wszczęciu postępowania wyjaśniającego, po czym płatnik przekazał do ZUS kolejne korekty raportów rozliczeniowych za okres od lipca 2011 r. do grudnia 2011 r. deklarując podstawy wymiaru składek ubezpieczeniowych w związku z czym ZUS zakończył postępowanie w powyższej sprawie. Zakład (...) w S. nie zalega z opłatą składek za okres od lipca 2011 r. do grudnia 2011 r. oraz za maj 2012 r.

W tym stanie faktycznym sprawy Sąd Okręgowy uznał odwołanie za nieuzasadnione w świetle regulacji zawartej w art. 7 ust 1 pkt 1 i 2 oraz art. 16 ust. 1 pkt 1 i 2 i ust. 3 ustawy z dnia 20 grudnia 1990r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. z 2008 r. Nr 50, poz. 291 ze zm.). Ubezpieczeniu społecznemu rolników podlega z mocy ustawy rolnik, którego gospodarstwo obejmuje obszar użytków rolnych powyżej 1 ha przeliczeniowego lub dział specjalny oraz domownik rolnika – jeżeli ten rolnik lub domownik nie podlega innemu ubezpieczeniu społecznemu lub nie ma ustalonego prawa do emerytury lub renty albo nie ma ustalonego prawa do świadczeń z ubezpieczeń społecznych. Zgodnie z art. 5 ustawy przepisy ustawy dotyczące ubezpieczenia rolnika i świadczeń przysługujących rolnikowi stosuje się także do małżonka rolnika, chyba że ten małżonek nie pracuje w gospodarstwie rolnika ani w gospodarstwie domowym bezpośrednio związanym z tym gospodarstwem rolnym.

Natomiast zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2009 r., Nr 205, poz. 1585 ze zm.) obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym w ZUS podlegają, między innymi osoby fizyczne, które na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej są osobami wykonującymi pracę na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia albo innej umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia, zwanymi dalej "zleceniobiorcami", oraz osobami z nimi współpracującymi.

W świetle powyższych regulacji, zaskarżona decyzja Prezesa KRUS była zdaniem Sądu I instancji prawidłowa, gdyż ubezpieczona zawierając i wykonując umowę zlecenia z Zakładem (...) w S. została wyłączona z mocy prawa z ubezpieczenia społecznego rolników z uwagi na istnienie tytułu do obowiązkowego ubezpieczenia społecznego w ZUS (art. 6 ust. 1 pkt 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych).

Sąd nie uznał za zasadne zarzuty ubezpieczonej, iż zawarte z Zakładem (...) w S. umowy nie były umową zlecenia, czy też świadczenia usług, lecz umową o dzieło, gdyż nie znajdują one oparcia w ustalonym stanie faktycznym, albowiem zarówno treść tych umów (choćby użycie w nich na określenie stron słów „zleceniodawca, zleceniobiorca”), jak i sposób ich wykonywania wskazują właśnie na cechy umowy zlecenia, ewentualnie umowy o świadczenie usług.

Od umowy zlecenia umowę o dzieło odróżnia bowiem konieczność jej sfinalizowania w każdym wypadku konkretnym i sprawdzalnym rezultatem. Czyli jest to umowa rezultatu, a nie umowa zlecenia, czy też świadczenia usług do której stosuje się odpowiednio przepisy o zleceniu – umowa starannego działania. Występuje tu także obowiązek osobistego wykonania dzieła przez przyjmującego zamówienie. Tymczasem jak wynika z ustalonego stanu faktycznego zadaniem ubezpieczonej było bieżące utrzymanie czystości na placu zabaw, a więc była to typowa umowa starannego działania, w wykonywaniu której pomagali jej przecież najbliżsi.

Bezzasadne było również powoływanie się na art. 9 ust 2a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, iż w związku z zaistniałym zbiegiem ubezpieczeń, na tej podstawie B. M. w spornym okresie nadal podlega ubezpieczeniu społecznym rolników. Zgodnie z tym przepisem osoba, o której mowa w art. 6 ust. 1 pkt 4 - prowadząca jednocześnie pozarolniczą działalność, o której mowa w art. 8 ust. 6 pkt 1 - podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tytułu tej działalności, jeżeli z tytułu wykonywania umowy agencyjnej lub umowy zlecenia albo innej umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia, oraz współpracy przy wykonywaniu tych umów podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe jest niższa od obowiązującej tę osobę najniższej podstawy wymiaru składek dla osób prowadzących pozarolniczą działalność. Może ona dobrowolnie, na swój wniosek, być objęta ubezpieczeniami emerytalnymi i rentowymi również z tytułu, o którym mowa w art. 6 ust. 1 pkt 4.

Sąd I instancji podkreślił, że powyższy przepis nie ma zastosowania w niniejszej sprawie, gdyż mowa jest w nim o zbiegu tytułów ubezpieczenia powszechnego w ZUS, a nie jak w tym przypadku w dwóch oddzielnych organach ubezpieczeniowych to jest w ZUS i dla rolników w KRUS (na podstawie art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników B. M. z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej nie podlegała ubezpieczeniu w ZUS). Na poparcie słuszności swego stanowiska Sąd przytoczył wyroki Sądu Najwyższego z dnia 16.10.2007 r., I UK 123/07, OSNP 2008/23-24/363 oraz z dnia 4.04.2011 r., II UK 373/10 i z dnia 16.10.2008 r., III UK 47/08, OSNP 2010/5-6/80, z dnia 3.09.2009 r. (II UK 29/09, OSNP 2011/9-10/129)

Skoro wykonywanie zlecenia stanowi samodzielną podstawę podlegania ubezpieczeniom społecznym (art. 6 ust. 1 pkt 4 ustawy o sus), to powstaje inny tytuł podlegania ubezpieczeniom społecznym w systemie powszechnym, który ma pierwszeństwo przed ubezpieczeniem społecznym rolników. Zatem jedyny wyjątek przewidujący pierwszeństwo dla ubezpieczenia społecznego rolników, a ściślej możliwość pozostania w tym ubezpieczeniu, przewidziany jest dla działalności gospodarczej (art. 5a ustawy). Inne tytuły powszechnego ubezpieczenia społecznego wykluczają stosowanie tego rozwiązania.

Za bezprzedmiotowe uznał Sąd I instancji zarzuty dotyczące naruszenia przepisów kpa, z uwagi na fakt, że od momentu wniesienia odwołania do sądu rozpoznawana sprawa staje się sprawą cywilną, podlegającą rozstrzygnięciu wedle reguł właściwych dla tej kategorii. Postępowanie sądowe, w tym w sprawach z zakresu prawa ubezpieczeń społecznych, skupia się na wadach wynikających z naruszenia prawa materialnego, a kwestia wad decyzji administracyjnych spowodowanych naruszeniem przepisów postępowania administracyjnego, pozostaje w zasadzie poza przedmiotem tego postępowania (wśród przewidzianych w kpc sposobów rozpoznania odwołania przez sąd nie przewidziano stwierdzania nieważności decyzji organu rentowego, nie jest też możliwe uchylene zaskarżonej decyzji przez sąd I instancji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania organowi rentowemu)

W tym stanie rzeczy Sąd Okręgowy oddalił odwołanie.

W apelacji od powyższego wyroku J. M. zarzucił naruszenie przepisów prawa materialnego tj. 1/art. 7 ust 1 i art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 20 grudnia 1990r. o ubezpieczeniu społecznym rolników w zw. z art. 6 ust. 1 pkt 4 i art. 12 ust.1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz art.750 w zw. z art. 734 i 65 k.c. poprzez ich błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu, iż umowy z dnia 1 lipca 2011r, 1 listopada 2011r. i 14 maja 2012r. są umowami o świadczenie usług, co powoduje powstanie

obowiązku ubezpieczenia społecznego w systemie powszechnym i tym samym ustanie ubezpieczenia rolniczego, podczas gdy prawidłowa wykładnia tych umów prowadzi do wniosku, że są to umowy o dzieło, nie powodujące obowiązku ubezpieczenia społecznego; 2/ naruszenie art. 7 ust 1 i art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 20 grudnia 1990r. o ubezpieczeniu społecznym rolników w zw. z art. 6 ust.1 pkt.4 i art. 12 ust.1 i art. 9 ust.2a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, przez ich błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu, że zawarcie w/w umów skutkowało objęciem B. M. systemem ubezpieczenia powszechnego i ustaniem ubezpieczenia rolniczego, w sytuacji gdy nadal podlega ona ubezpieczeniu – art. 5a u.s.r.- - jedynie z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej, gdyż dodatkowy tytuł ubezpieczenia nie powstał, z uwagi na to, że podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne z tytułu umowy zlecenia jest niższa od obowiązującej tę osobę najniższej podstawy wymiaru składek dla osób prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą, a ponadto nie złożyła ona wniosku o dobrowolne objęcie jej ubezpieczeniem społecznym z tytułu wykonywania umowy o świadczenie usług. W związku z powyższym apelujący wniósł o zmianę wyroku i ustalenie, że B. M. w okresie od 1 lipca 2011r. do 31 października 2012r. podlegała ubezpieczeniu społecznemu rolników.

W uzasadnieniu apelujący podniósł, iż w jego opinii umowy z dnia 1 lipca 2011r, 1 listopada 2011r. i 14 maja 2012r. są umowami o dzieło, albowiem B. M. zawierając je miała wolę podjęcia takich czynności zarobkowych, które pozwolą jej nadal podlegać ubezpieczeniu rolniczemu, a wykonywane czynności miały charakter dzieła polegającego na utrzymaniu czystości placów, alejek, usunięciu śmieci....za które przysługiwało wynagrodzenie od wykonanego dzieła. Również Zakład (...) w S. traktował te umowy jako umowy o dzieło, zgłaszając B. M. jedynie do ubezpieczenia zdrowotnego.

Ponadto apelujący wywodził, iż w przypadku uznania w/w umów za umowy o świadczenie usług, to zawarcie tych umów i tak nie skutkowało powstaniem tytułu do ubezpieczenia społecznego w systemie powszechnym, gdyż w sprawie należy zastosować a contrario art. 9 ust.2a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych . Dodatkowy tytuł ubezpieczenia (z tytułu wykonywania umowy o świadczenie usług) nie powstał z uwagi na to, że podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne z tytułu tej umowy jest niższa od obowiązującej tę osobę najniższej podstawy wymiaru składek dla osób prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą, a ponadto nie złożyła ona wniosku o dobrowolne objęcie jej ubezpieczeniem społecznym z tytułu wykonywania umowy o świadczenie usług. W konsekwencji B. M. pomimo zawartych umów, podlega ubezpieczeniu społecznemu jedynie z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej , co pozwala jej na pozostanie w ubezpieczeniu rolniczym – art. 5a u.s.r.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest nieuzasadniona, albowiem wbrew zarzutom w niej zawartym zaskarżony wyrok zapadł w prawidłowo ustalonym stanie sprawy, przy zastosowaniu właściwych przepisów prawa materialnego, które Sąd Okręgowy starannie przytoczył, właściwie zinterpretował i dokonał prawidłowej subsumpcji.

Bezsporne było w sprawie, iż B. M. jako małżonek rolnika J. M. objęta była rolniczym ubezpieczeniem społecznym od dnia 26.08.1995 r., przy czym od dnia 1.06.2007 r. prowadziła pozarolniczą działalność gospodarczą, pozostając w ubezpieczeniu rolniczym z uwagi na spełnianie przesłanek z art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników.

Spór sprowadzał się do tego, czy zawarcie przez B. M. z Zakładem (...) w S. umów z 1.07.2011 r., 1.11.2011 r. i 14.05.2012 r. na podstawie których wykonywała nadzór i prace porządkowe na placu zabaw dla dzieci, kosiła trawę na tym placu, plewiła krzewy, usuwała śmieci z koszy oraz utrzymywała na bieżąco czystość, miało wpływ na jej podleganie ubezpieczeniu społecznemu rolników.

Stanowisko Sądu I instancji, że zawarcie i wykonywanie powyższych umów zlecenia przez B. M. z Zakładem (...) w S. skutkuje wyłączeniem jej z mocy prawa z ubezpieczenia społecznego rolników, z uwagi na istnienie tytułu do obowiązkowego ubezpieczenia społecznego w ZUS (art. 6 ust. 1 pkt 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych) – jest w pełni prawidłowe i Sąd Apelacyjny w całości je podziela.

Przede wszystkim należy podnieść, że bezprzedmiotowe jest w niniejszym postępowaniu kwestionowanie charakteru zawartych umów i wywodzenie, że były to umowy o dzieło, albowiem jak wynika z wyjaśnień Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w T. (k -45 a.s) w wyniku przeprowadzonego postępowania wyjaśniającego z płatnikiem składek, korekt dokumentów rozliczeniowych, ostatecznie stwierdzono, że B. M. podlega ubezpieczeniom społecznym w okresie od 1 lipca 2011r. do 31 grudnia 2011r. oraz od 14 maja 2012r. do 31 maja 2012r. z tytułu wykonywania umowy agencyjnej, zlecenia lub o świadczenie usług. Z powyższych wyjaśnień wynika, że decyzja ZUS w przedmiocie objęcia B. M. obowiązkowym ubezpieczeniem społecznym w spornym okresie, nie została zaskarżona, a więc jest wiążąca w niniejszym postępowaniu. Na marginesie należy zauważyć, iż ocena Sądu I instancji powyższych umów jako umów zlecenia bądź o świadczenie usług, zasługuje na pełną akceptację, albowiem przemawia za tym zarówno treść tych umów jak i sposób ich wykonywania. Od umowy zlecenia umowę o dzieło odróżnia konieczność jej sfinalizowania w każdym wypadku konkretnym i sprawdzalnym rezultatem (materialnym bądź niematerialnym), przy czym jest obowiązek osobistego wykonania dzieła przez przyjmującego zamówienie. Tymczasem jak wynika z ustalonego stanu faktycznego zadaniem ubezpieczonej było bieżące utrzymanie porządku i czystości na placu zabaw, polegające na wykonywaniu powtarzających się czynności, a więc była to typowa umowa starannego działania, w wykonywaniu której pomagali jej najbliżsi członkowie rodziny. W tym stanie rzeczy bezprzedmiotowe są zarzuty apelacji dotyczące błędnego zakwalifikowania powyższych umów jako umów zlecenia bądź o świadczenie usług.

Konsekwencją objęcia B. M. obowiązkowym ubezpieczeniem społecznym w ZUS, z tytułu wykonywania powyższych umów, w oparciu o art. 6 ust. 1 pkt 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych - jest wyłączenie jej z mocy prawa z ubezpieczenia społecznego rolników, co wynika z art. 7 ust 1 pkt 1 i 2 oraz art. 16 ust. 1 pkt 1 i 2 i ust. 3 ustawy z dnia 20 grudnia 1990r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. z 2008 r. Nr 50, poz. 291 ze zm.). Regulacje zawarte w tych przepisach, które Sąd I instancji przytoczył w całości, uzależniają bowiem pozostawanie w ubezpieczeniu społecznym rolniczym, od nie podlegania innemu ubezpieczeniu społecznemu. Skoro zainteresowana podlega innemu ubezpieczeniu z tytułu wykonywania umowy zlecenia, to nie może podlegać ubezpieczeniu rolniczemu w świetle powyższych regulacji.

Prawidłowe jest również stanowisko Sądu Okręgowego w kwestii interpretacji art. 9 ust 2a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Powyższy przepis obejmuje zbieg ubezpieczeń z systemu ubezpieczeń powszechnych. Dotyczy sytuacji w której osoba o której mowa w art. 6 ust. 1 pkt 4 - prowadząca jednocześnie pozarolniczą działalność, o której mowa w art. 8 ust. 6 pkt 1 - podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tytułu tej działalności, jeżeli z tytułu wykonywania umowy zlecenia albo innej umowy o świadczenie usług, podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe jest niższa od obowiązującej tę osobę najniższej podstawy wymiaru składek dla osób prowadzących pozarolniczą działalność. Może ona dobrowolnie, na swój wniosek, być objęta ubezpieczeniami emerytalnymi i rentowymi również z tytułu, o którym mowa w art. 6 ust. 1 pkt 4.

Powyższy przepis nie ma zastosowania w niniejszej sprawie, gdyż mowa jest w nim o zbiegu tytułów ubezpieczenia powszechnego w ZUS, a nie jak w tym przypadku w dwóch oddzielnych organach ubezpieczeniowych to jest w ZUS i dla rolników w KRUS. Nie ma więc możliwości przyjęcia jak tego chce apelujący, że zainteresowana na podstawie tego przepisu (z uwagi na niski dochód ze zlecenia) podlega wyłącznie ubezpieczeniu z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej, zaś na podstawie art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników nie podlega ubezpieczeniu w ZUS, a podlega ubezpieczeniu społecznemu rolników. Powyższe przepisy nie pozwalają na taką interpretację. Jedyny wyjątek dający pierwszeństwo dla ubezpieczenia społecznego rolników i możliwość pozostania w tym ubezpieczeniu, przewidziany jest dla działalności gospodarczej (art. 5a ustawy), za wszystkie inne tytuły powszechnego ubezpieczenia społecznego wykluczają możliwość pozostawania w ubezpieczeniu rolniczym.

Mając powyższe na względzie, Sąd Apelacyjny orzekł jak w sentencji w oparciu o art. 385kpc.